

בצלם

בצלם - מרכז המידע הישראלי למידע האזרחי בשטחים (ע.ר.)
مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة-بتسيلم
B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

30.7.07
ש.מ. 11841

לכבוד
עו"ד מני מזוז
היועץ המשפטי לממשלה
משרד המשפטים
רח צלאח א-דין 29
ירושלים

בדואר ובפקס: 02-6274481

שלום רב,

הנדון: בדיקה אובייקטיבית של תקיפות חיל האוויר ברצועת עזה בהן נהרגו אזרחים

במסגרת בג"ץ 8794/03 (יואב הס ואחי נ' הפרקליט הצבאי הראשי ואח'), בו דורשים העותרים כי תיפתח חקירה פלילית נגד האחראים על פעולת החיסול שביצע חיל האוויר ב-22.7.02 נגד סאלח שחאדה, אשר כתוצאה ממנה נהרגו 14 אזרחים, הורה בית המשפט למשיבים, בהחלטתו מ-17.6.07, להודיע

[...] בתוך 45 ימים לבית המשפט אם יש נכונות מצד המשיבים כי נושא העתירה – הנסיבות שבגינן נפגעו אזרחים חפים מפשע בעת ביצוע הפעולות בפרשת שחאדה – ייבחנו על ידי גורם אובייקטיבי ברוח הנחיות בית המשפט בפסק הדין העקרוני בבג"ץ 769/02. אף כי ההנחיות שנקבעו באותו פסק דין אינן מחייבות בחינה רטרואקטיבית של סיכולים ממוקדים מן העבר, הבחינה בדרך זו מתבקשת נוכח הנסיבות החריגות המיוחדות של האירוע הנדון.

כפי שידוע לך, בבג"ץ 769/02 (הוועד הציבורי נגד עינויים ואחי נ' מדינת ישראל ואחי) נקבע, כי "לאחר ביצוע תקיפה על אזרח החשוד בכך שנטל חלק ישיר, אותו זמן, במעשי איבה, יש לערוך (בדיעבד) בדיקה יסודית באשר לדיוק הזהות של הנפגע ונסיבות הפגיעה בו. בדיקה זו צריכה להיות עצמאית" (סעיף 39 לפסק הדין). על פי פסק הדין, חייבת בדיקה זו לבחון, בין השאר, האם, לפי המידע שהיה בידי מקבלי ההחלטה בדבר פעולת התנקשות, הנזק שייגרם כתוצאה מהתקיפה הוא מידתי ביחס לתועלת הצבאית שתצמח מפעולה זו.

על רקע פסק דין עקרוני זה, וכן על רקע הדרישה לבחון אפשרויות ליישומן במקרה של פעולת ההתנקשות נגד סאלח שחאדה, אני פונה אליך בבקשה כי תסדיר הקמתו של מנגנון בדיקה עצמאי, עליו תוטל משימת הבדיקה

רחוב מקור חיים 35, ת.ד. 53132, ירושלים 91531, טלפון 6735599 (02), פקס 6749111 (02)
35 Mekor Haim St. (1st Floor), P.O.Box 53132, Jerusalem 91531, Tel. (02) 6735599, Fax (02) 6749111
ماکور حاییم 35(الطابق الأول)، ص.ب 53132، القدس 91531، تلفون 6735599 (02)، فاکس 6749111 (02)
mail@btselem.org http://www.btselem.org

של כל פעולות ההתנקשות שנסיימו בהריגתם או בפציעתם של אזרחים פלסטינים בלתי מעורבים. קיומו של מנגנון כזה הינו חיוני במיוחד, לאור מדיניותו של הפצ"ר מאז תחילת האינתיפאדה השנייה, שלא לפתוח בחקירות פליליות ברובם המכריע של המקרים בהם נהרגים אזרחים פלסטינים, כולל אלה שלא היו מעורבים בלחימה. באותם מקרים, מסתפק הפצ"ר בממצאיו של תחקיר פנימי, המתבצע על-ידי גורמים שונים בתוך שרשרת הפיקוד. הגם שפסק הדין לא פרט מה ייחשב בעיניו לבדיקה עצמאית, מובן מאליו כי בדיקה שמבוצעת על-ידי גורם בשרשרת הפיקוד, הנושא באחריות כזו או אחרת על הכוחות שביצעו את הפעולה ואשר, לפחות באופן תיאורטי, עלול להיות מושפע לרעה מתוצאות הבדיקה, אינה יכולה להיחשב לכזו.

מלבד פעולת ההתנקשות בסלאח שחאדה, הנדונה במסגרת בג"ץ 8794/03, אני רואה לנכון, שהמנגנון המוצע כאן יבדוק גם שש פעולות התנקשות נוספות שביצע חיל האוויר בשנים 2006 ו-2007, שנסיימו בהריגתם ובפציעתם של עשרות אזרחים ועוברי אורח בלתי מעורבים. הנסיבות של כל שש הפעולות ותוצאותיהן, מעלות חשד כי מדובר בהתקפות בלתי מידתיות. בנוגע לכל ששה המקרים ובסמוך להם, פנה בצלם לפצ"ר בבקשה כי תיפתח חקירה של המשטרה הצבאית החוקרת (מצ"ח). כפי שיפורט להלן, לגבי מחצית מהמקרים השיב הפצ"ר כי אין בכוונתו לעשות כן, ואילו לגבי המחצית השנייה טרם נתקבלה כל תשובה:

א) 6.3.06, העיר עזה

במסגרת פעולת התנקשות שביצע חיל האוויר, בשעות אחר הצהריים, בשכונת מגורים בצפון העיר עזה, נהרגו חמישה פלסטינים. שניים מבין ההרוגים היו היעדים להתנקשות: מוניר סוכר, בן 27, ואשרף שלוף, בן 26. השניים הוגדרו על-ידי מקורות במערכת הביטחון כפעילים בגדודי אל-קודס, הזרוע הצבאית של ארגון הג'יהאד האיסלאמי, ולפי אמצעי התקשורת הם נחשדו על-ידי ישראל בירי רקטות קסאם נגד יישובים ישראלים. כתוצאה מהירי, נהרגו גם שלושה אזרחים עוברי אורח, בהם שני אחים: ראיד אחמד אל-בטש, בן 7, מחמוד אחמד אל-בטש, בן 16, ואחמד א-סוסי, בן 14. תשעה אזרחים עוברי אורח נוספים, שלא היו יעד להתקשות, נפצעו כתוצאה מהירי, אחד מהם באורח אנוש. בתשובה לפניית בצלם, הודיע הפצ"ר כי אין בכוונתו להורות על פתיחת חקירת מצ"ח (סימוכין של הפצ"ר חק 21 (17)).

ב) 20.5.06, העיר עזה

בסביבות השעה שש אחר הצהריים, שיגר חיל האוויר הישראלי טילים למכונית בה נסע מוחמד שעבאן איבראהים א-דחדוח, בן 28, פעיל בזרוע הצבאית של ארגון הג'יהאד האיסלאמי בשכונת מגורים בעיר עזה והרגו. הטיילים פגעו גם במכונית נוספת בה נסעו שבעה מבני משפחת אמן, שלא היה להם כל קשר ליעד ההתנקשות. כתוצאה מהפגיעה נהרגו נעימה מחמוד חמדי אמן, בת 28, בנה מוהנד, בן 7, וסבתו של הילד חנאן מוחמד חוסיין אמן, בת 47. שאר בני המשפחה נפצעו, שניים מהם באורח קשה. בצלם פנה לפצ"ר בבקשה שיורה על פתיחת חקירת מצ"ח, אך הפנייה לא נענתה עד כה.

ג) 13.6.06, העיר עזה

ב-13.6.06 שיגר חיל האוויר טילים אל שכונת מגורים בצפון העיר עזה. יעד התקיפה היה, לפי צה"ל, מכונית מסחרית, שנסעו בה חברי חולייה של הגייהאד האסלאמי, בדרכם לשגר טילי גראד לישראל. על פי הפרסומים בתקשורת, וכן מתחקיר שערך בצלם, עולה כי מן הירי הראשוני נהרג אחד מנוסעי המכונית המסחרית, מוחמד אל-ואדייה, בן 24, ובעקבותיו הגיעו לזירת האירוע כוחות חילוץ ורופאים, וכן קהל רב. כעבור זמן קצר שוגרו מכלי הטיס שני טילים נוספים. מירי זה נהרגו עשרה פלסטינים נוספים, בהם שני ילדים:

1. שווקי עלי עומר א-סייקלי, יליד 1965.
2. רפיק מוחמד פרג' אל-מבייד, האחין של שוויק, יליד 1988.
3. מוסא מוחמד מוסא נסראללה, יליד 1985.
4. עלי עלי חוסיין אל-עומרי, יליד 1974.
5. עדנאן דאווד חסן טאלב, יליד 1960.
6. חוסאם איסמאעיל עבד א-רחמאן חמד, יליד 1969.
7. אשרף פארוק עלי אל-מור'רבי, יליד 1967.
8. מאהר אשרף פארוק אל-מור'רבי, יליד 1998.
9. הישאם רג'ב מוחמד אל-מור'רבי, יליד 1992.
10. איבראהים מוחמד א-דעאלסה, יליד 1970.

בתשובה לפניית בצלם, הודיע הפצ"ר כי אין בכוונתו להורות על פתיחת חקירת מצ"ח [סימוכין של הפצ"ר ל (33) 167407] מיום 13.8.06.

ד) 21.6.07, מחנה הפליטים ח'אן יונס

במסגרת ניסיון כושל להתנקש באנשים שנסעו במכונית, שיגר חיל האוויר ב-21.6.07 טילים אל שכונת מגורים במחנה הפליטים ח'אן יונס. כתוצאה מהירי נהרגו שני אנשים, ששהו בבית הסמוך למקום הירי: פאטמה אחמד מוחמד אחמד, בת 35, שהיתה בהריון בעת שנהרגה, וזכריא אחמד מוחמד אחמד, בן 48, אחיה של פאטמה. כמו כן, נפצעו 11 בני אדם בהם שישה קטינים. אחד הפצועים, חאלד ווהבה, מת מפצעיו ב-10.7.06. בתשובה לפניית בצלם, הודיע הפצ"ר כי אין בכוונתו להורות על פתיחת חקירת מצ"ח [סימוכין של הפצ"ר ל (33) 167407] מיום 13.8.06.

ה) 12.7.06, העיר עזה

בסביבות השעה ארבע לפנות בוקר, הפציץ מטוס חיל האוויר בניין מגורים בן שלוש קומות בשכונת שייח' רדואן בעיר עזה, וגרם להתמוטטותו. כתוצאה מההפצצה נהרגו בני הזוג נביל וסלווה אבו סלמייה שהתגוררו באותו הבניין ושבעה מילדיהם: נסראללה, בן 4, איה, בת 7, יחיא, בן 9, אימאן,

בת 12, הודא, בת 14, סומייה, בת 16 ובסמה, בת 17. בן נוסף למשפחת אבו סלמייה, עווד, בן 19, נפצע באורח בינוני. כמו כן, נפצעו כתוצאה מההפצה מעל 30 אזרחים נוספים, שהתגוררו בבתים הסמוכים לביתה של משפחת אבו סלמייה. לפי הודעת דובר צה"ל, הבית שהופץ "שימש כמסתור לפעילים בכירים בזרוע הצבאית של חמאס, בניהם מוחמד דף ששהה בבית בזמן התקיפה. בפגישה שנערכה בבית באותה השעה עסקו הנוכחים בתכנון המשך הפעילות הצבאית של ארגון חמאס". בהתחשב במיקום הבניין בלב שכונת מגורים צפופה, ובעובדה שבאותו בניין התגוררה משפחה שלמה על כלל ילדיה ושההפצה בוצעה לפנות בוקר, היה על מתכנני התקיפה לדעת כי הריגתם של האזרחים שהתגוררו בבניין, מרביתם ילדים, היא כמעט ודאית.

בצלם פנה לפצ"ר בבקשה שיורה על פתיחת חקירת מצ"ח, אך הפנייה לא נענתה עד כה.

ו) 20.5.07, העיר עזה

בתקיפת חיל האוויר בשכונת שגייעיה בעזה, נהרגו 8 בני אדם, בהם 7 מבני משפחת אל-חייה, קרוביו של חליל אל-חייה, חבר פרלמנט מטעם חמאס. בין ההרוגים שלושה קטינים, גיאחד עבד אל-מגיד איסמאעיל אל חייה, בן 17, מוחמד ח'אלד איסמאעיל אל-חייה, בן 16 ואיסמאעיל ח'אלד איסמאעיל אל-חייה בן 17. כמו כן נהרגו חמישה גברים, עבד אל-מגיד איסמאעיל איבראהים אל-חייה, בן 56, נימר איסמאעיל איבראהים אל-חייה, בן 63, איבראהים מוחמד איבראהים אל-חייה, בן 31, ג'מאל ח'ליל דיב מנאע, בן 50 ועימאד עבד אל-עזיז מוחמד עאשור בן 34. בנוסף נפצעו ארבעה בני אדם בהם שניים קשה. לאחר התקיפה, מסר הצבא לאמצעי התקשורת, כי יעד התקיפה היה חברים בזרוע הצבאית של חמאס שהיו בחצר הבית. מאוחר יותר מסר מקור צבאי, כי היעד להתקפה היה אחד ההרוגים, סאמח סובחי ח'ליל פרוואנה, שהיה, על-פי הטענה חבר בכיר בחמאס ואחראי לירי רקטות קסאם ולהתקפת הירי על עובד חברת החשמל ב-19 במאס. לא נמסרו פרטים על מעורבותם של הרוגים אחרים בלחימה. מעדויות שגבה בצלם עולה כי איש מההרוגים לא היה חמוש, ורק שניים מהם, סאמח פרוואנה ועלא אל-חייה, בן 21, היו פעילי חמאס. בצלם פנה לפצ"ר בבקשה שיורה על פתיחת חקירת מצ"ח, אך הפנייה לא נענתה עד כה.

אודה לך אם תודיעני על החלטתך בנידון בהקדם האפשרי.

בכבוד רב,

גיסיקה מונטל

מנכ"לית בצלם